

Izhaja vsak de-
lavnik popoldne

CENE PO POŠTI:

za celo leto K 144.—
za pol leta K 72.—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10.—

NOVIČAS

Uredništvo in upravnništvo v Ko-
pitarjevi ulici št. 5 — Telefon
uredništva št. 50 — Telefon
upravnništva št. 328

CENE PO POŠTI:

za četrt leta K 36.—
za en mesec K 12.—

DELAVSKI LIST

POSAMEZNA ŠTEVILKA 60 VIN.

Ustava brez Hrvatov in Slovencev?

Belgrad, 23. marca. (Izvirno.) Včerajnja seja ustavnega odbora je bila ena najvažnejših, ker je bil sprejet člen 62. ust. načrta, ki govori o upravnih razdelitvah države, kakor ga je vlada predložila. Dr. Drinković je hotel na tej seji podati izjavo Narodnega kluba, toda predsednik odbora mu je odvzel besedo, da Drinković ni mogel dovršiti svoje izjave. Ta čin je povzročil med člani Narodnega kluba veliko razburjenje in je dr. Drinković izjavil, da odide domov. Nato sta člana Narodnega kluba demonstrativno zapustila odborovo sejo. Podala sta se v prostore Narodnega kluba. Razni vladni poslanci so ju prišli nagovarjati, naj ostaneta v Belgradu, toda dr. Drinković in dr. Šurnin sta vstrajala pri svojem sklepu. Včeraj so vsi člani Narodnega kluba odpotovali. Ta njihov korak je povzročil v poslanskih krogih veliko presenečenje in vznemirjenje. Nekateri hrvatski poslanci vladnih strank so v kolonijah naglašali, da je vlada s svojim te-

rorjem povzročila, da se bo sklepalo o ustavi v plenumu brez Hrvatov in mogoče tudi brez Slovencev.

Ta korak hrvatskih poslancev Narodnega kluba je posledica nasilnega postopanja, ki ga izvaja zadnje čase prenapeta vladna večina s pomočjo slovenskih samostojnih in turških plačancev. Posledice tega koraka Hrvatov bodo velike. Že danes se več kot polovica vseh hrvatskih poslancev ne udeležuje parlamentarnega dela v konstituenti. Sedaj bosta odsotni več kot dve tretjini hrvatskih poslancev. Če se temu koraku pridružijo še slovenski in hrvatski poslanci Ljudske stranke, kar sicer še ni gotovo, bi bila nova ustava kraljevstva SHS ustava brez večine Slovencev in Hrvatov. Morda bo ta korak centralistične kapitaliste in njihove plačane sluge opomnil, da so lok preveč napeli. Še je čas, da gredo na druga pota. Po sedanjih poti tirajo državo v pogubo.

Za dolžnost in pravice dela.

Kakor znano, je sedanja vlada prvotno predložila tak načrt ustave, ki mu je docela manjkala vsaka sled socialnogospodarske vsebine. To je osupnilo celokupno javnost in na vlado so od vseh strani leteli taki očitki zaostalosti in nerazumevanja časa, da se je končno rada ali nerada uklonila splošni zahtevi in pristala na to, da pridejo v ustavo kot III. del tudi splošne socialno-gospodarske določbe. O tem delu se zadnji čas vrši razprava v ustavnem odboru. Seveda si vladni ustavotvorci iz vseh sil prizadevajo, da bi ta del izpadel čim mršaveje, dočim se pravi ljudski zastopniki trudijo, uveljaviti kolikor največ mogoče nepovratna socialna načela.

V 33. seji ustavnega odbora so bili na dnevnem redu člani 2.—4., ki govorijo o dolžnosti in pravicah dela. Tu je nastopil posl. SLS dr. Gosar in predlagal, naj se 2. čl. izpopolni tako, da se bo glasil:

»Vsak državljan je dolžan, da se po svojih sposobnostih vdeležuje produktivnega ali drugega socialno-koristnega dela. Svoboda dela je zajamčena, v kolikor ne nasprotuje družabnim interesom.« Svoj predlog je dr. Gosar vtemeljeval tako-le:

»Da se v ustavi izrazi načelo dolžnosti dela, se mi zdi potrebno zlasti radi tega, ker pri naši sedanjih zakonodaji sicer dejansko

obstoji dolžnost dela za tistega, ki nima premoženja, ne obstoja pa pa tistega, ki ima premoženje.

Pri nas v Sloveniji velja zakon, da sme javna oblast (policijska ali orožništvo) zapreti vsakega, ki se potika okrog, pa se ne more izkazati, da ima dosti premoženja za življenjske potrebe ali da išče dela. V tem je jasno izraženo načelo, da je tisti, ki nima premoženja, od katerega bi mogel živeti, prisiljen, da dela.

Če velja ta princip za tiste, ki nimajo premoženja, brez razlike, mora po mojem mnenju veljati tudi za onega, ki ima premoženje, brez ozira na to, na kakšen način si ga je pridobil. Mi pa vidimo, da danes velja samo za tistega, ki nima premoženja, dolžnost, da mora iskati dela; tistega pa, ki ima premoženje, ki si ga je morebiti na lahek način pridobil (morda ga je dedoval ali celo prišlo), pa nikdo ne vpraša: od kod imaš svoje premoženje? Kaj delaš? Če velja dolžnost dela za tistega, ki nima premoženja, mora veljati tudi za tistega, ki ima premoženje.

Tudi je jasno, da bogatin, ki ne dela, živi na škodo družbe še mnogo bolj nego tisti, ki nima premoženja, pa si skromno potrebitine preskrbi morda z beračenjem ali tatvino ali kakorkoli; kajti tisti, ki ima premoženje, porabi (konzumira) mnogo več nego revež.

K čl. 3 je predlagal dr. Gosar, naj se njegova besedila glasi tako-le: »Delavna moč je, pod posebnim varstvom zakona, država bo predložila enotno

delavsko pravo.

Delavsko pravo določa posebne odredbe za varnost in zaščito delavcev v vseh podjetjih, posebno pa za ustanavljanje delavskih svetov pri podjetjih s pravico vpogleda in vpravo in vodstvo podjetja in soddločevanja v vseh stvareh, ki se tičejo

delavskih interesov. Žene in nedorasli se morajo posebej zaščititi pred posli, ki so njihovemu zdravju škodljivi.

V utemeljevanju tega predloga je rekel dr. Gosar med drugim:

»Naše dosedanje pravo govori v prvi vrsti o stvarnem pravu, o onih odnosih med državljanji, ki se nanašajo na stvarno pravo. Če izvajamo prvi dve poglavji obsega državlanskega zakona, ki govorita o zakonu, o očetovski oblasti in varstvu, obsega ves obseg državlanskega zakonik skoraj izključno določbe stvarnega prava. Toda, če pravo štiti lastnino, če na dolgo, široko in podrobno določa in ureja posamezne pravne odnose med državljanji, ki se nanašajo na imovino, mislim, da bi bilo še mnogo bolj potrebno, da se natančno urejajo tisti odnosi med državljanji, ki se nanašajo na delavno moč. Sedaj so v našem obsegu državlanskega zakonika vključene določbe, ki se tičejo službenega razmerja, med obligacije, kjer se govori o navadnih kupcih in pogodbah. Iz tega se jasno vidi omaloževanje pomena delavne moči. S predlogom, da se ustvari posebno delavno pravo, zahtevamo, da se združijo v samostojen zakon, v posebno pravo vse tiste norme, ki se nanašajo na zaščito delavne moči in na ureitev razmerja med delodajalcem in delojemalcem.

Tretji odstavek 3. čl. zahteva posebno delavsko pravo. Delavsko pravo si predstavljam kot stanovsko pravo. Dočim bi obsegalo delovno pravo vse norme, ki se nanašajo na varstvo delovne moči, on na odnose, ki nastanejo, če kdo delavno moč proda ali da v najem, naj bi obsegalo delavsko stanovsko pravo tiste norme, ki so posebno potrebne za delavski stan kot tak. To pravo bi obsegalo določbe o delavskem varstvu, delavnem času, o varnostnih naredbah v posameznih podjetjih itd. Zlasti pa poudarjam: v delavsko pravo bi morale priti določbe, ki dajo delavcem pravico vpogleda in vodstvo podjetja in pravico soddločevanja v vseh stvareh, ki se tičejo delavskih koristi. Tako bi dobili pri posameznih podjetjih v varstvo delavcev in uslužbencev posebne odbore, ki bi ščitili delavske koristi. Izrecno je tu treba naglasiti, da bi ti delavski odbori ne imeli samo pravice svetovanja in vpogleda pri vodstvu podjetja, ampak tudi pravico soddločevanja v vseh stvareh, ki se tičejo delavskih koristi.

V nadaljni debati je dr. Gosar nastopil za

omejitve svobode v gospodarskem življenju

na korist delavcu, kakor je to predlagal dr. Šimrak. Tu je dr. Gosar povdaril med drugim: »Načelo svobode pogodbe v gospodarskih odnosih ni novo, ampak je star liberalen princip. Tekom prejšnjega stoletja so se le polagoma uveljavile tudi posamezne izjeme proti temu principu. Sedaj po vojni dobi, ko stopajo socialna načela v veljavo in ko smo tudi mi prišli tako daleč, da hočemo uveljaviti v ustavi nekaj socialno-gospodarskih načel, v naši dobi se gre baš za to, da se svoboda pogodbe v gospodarskih odnosih omeji in da se podredi socialnim interesom. Poprej je veljalo načelo, da ima vsakdo skrbeti zase in da

je vsakdo svoboden v zbiranju imetja in v vsem ravnanju, ki se tiče gospodarskega življenja. Sedaj se pa uveljavlja načelo, da mora vsakdo pri tem, ko skrbi zase, vpoštovati tudi družabne interese. Zato je treba tudi v naši ustavi svobodo pogodbe omejiti.

Vladna večina je predloge naših poslancev odklonila.

V razpravi o 4. čl. se je dr. Gosar znova oglašil in rekel: »Ker ste poprej odklonili predlog, ki zahteva dolžnost dela za vsakega državljana, ne morem razumeti, zakaj sedaj zahtevate, da mora tudi tisti, ki ni sposoben za vojaško službo, odslužiti svojo dobo v primerni službi. Komu nalagate to dolžnost? Za one, ki imajo dosti premoženja, da jim ni treba delati, ste jo poprej odklonili. Vidim da jo zahtevate samo za tiste, ki že sedaj delajo. Posledica

bo ta, da bodo kmetje in delavci morali delati gotov čas v korist državi, dočim bodo oni, ki niso sposobni za ročno delo, k večjemu sedeli v pisarni in kaj delali ali pa nič. Zato mislim, da ta načrt uvajanja splošne dolžnosti dela nikakor ni dober. Nava-jal se je argument, da je treba kmete in delavce izobraziti za delo; toda to moremo doseči s strokovnimi šolami, ne pa z militarizacijo. Vsi vemo, da se v vojaški službi kmetje in delavci glede sposobnosti za delo ne nauče ničesar. Zato smo odločno proti temu členu, predvsem zato, ker nalaga dolžnosti samo onim, ki že itak morajo delati, ker nimajo premoženja, od katerega bi mogli živeti.

Naši poslanci vrše v Belgradu svojo dolžnost; ako njihovi uspehi niso taki, kakor želimo, vemo, da to ni njihova krivda.

Mi hočemo mir!

Kaj se pripravlja?

Belgrad, 23. marca. (Izvirno.) V političnih krogih se pripisuje velika važnost okolnosti, da je francoski poslanik Simon posetil v spremstvu nekega francoskega generala, ministrskega predsednika Pašiča. Ta okolnost je v zvezi s sledečo: Včeraj se je vršil ministrski svet pod predsedstvom regenta Aleksandra. Poročal je Pašič o zunanje-političnem položaju, ki je nastal vsled sklepov londonske konference.

Druga vest se glasi: Nemčija vztraja v svojem pasivnem odporu proti ententi in njenim odškodninskim zahtevam. Odklonila je tudi plačilo milijarde mark v zlatu, ki je zapadlo danes, dne 23. t. m.

Tretja vest iz francoskega izvora Pariza (I) se glasi: V Moskvi se je vršil velik vojaški posvet, na katerem so sklenili vojaške priprave največjega obsega. Sklepi govorijo o mobilizaciji 4 milijonov mož, o prevozu vojske na kavkaško, rumunsko in poljsko fronto, o nujnih naročbah v inozemstvu, o mobilizaciji brodogoja.

Temu ravno nasprotno je rusko brezlično poročilo iz Moskve, ki pove, da je na seji vsruskega osrednjega izvrševalnega odbora govoril Kalinin o miru s Poljsko in rekel med drugim: »Z mirom, ki smo ga sklenili v Rigi, je izginila naša zadnja zunanja fronta in mi upamo, da v bodoče ne bo več nobene take fronte.«

Angleško-francoski imperializem je prišel ob svojo pamet. Namesto da se v Evropi ustali mir in red, za kar so ententni državni ustanovili Ligo narodov, se delajo nasprotno priprave za novo vojsko. Kriva je temu nenastitnost, pohlepnost in gospodstvalnost francoskega in angleškega velekapitala, ki širi vesti o opasnosti svetovnega položaja, da bi javnost premotila glede na svoje aneksionistične namene.

Položaj je res opasen, toda izključno vsled politike entente. Če bi se bila ta pri

sklepanju mirovnih pogodb s premaganci dala voditi od Wilsonovih načel in ne od svojih nagonov maščevanja in osvajanja, bi danes ne bilo treba ententi niti provocirati kronštatsko vstajo niti zasedati nemško ozemlje. Trajen mir po tej strašni svetovni vojski je mogoč samo na podlagi resničnega bratoljubja med narodi, s tem da se ustavijo čisto novi mednarodni odnosi, ne pa da skuša angleško-francoski kapital poleg premagancev zaslužiti še ves ostali svet.

Ententa hoče zdaj izsiliti iz Nemčije prvi obrok v Londonu sklenjene vojne odškodnine, ker se je Nemčija postavila na stališče pasivne rezistence. Svobodno ji! Ampak nas naj pri tem pusti pri miru. Francija ima zadosti zamorcev, da zasede Nemčijo, ki se ne more braniti, in da nosi pred bodočnostjo odgovornost za to svojo politiko. Mi pa nimamo čisto nobenega vzroka nakopati si po nepotrebnem sovražnikov, ker jih imamo itak zadosti.

Kar se tiče Rusije, francoski listi naravnost provocirajo. Po kronštatski vstaji ni misliti na nobeno ofenzivo Rusije proti zapadu. To se je jasno izreklo na kongresu komunistične stranke v Moskvi. Lenin je popolnoma preokrenil boljševiško politiko v smeri kmetkega agrarnega programa: ruski kmet pa je najodločnejši nasprotnik vojske. Pri prvi večji pustolovščini bi ruska rdeča armada sama strmoglavila sovjet, ki je bil po notranjih vzrokih prisiljen, da je napovedal dobo miroljubne politike gospodarske preporoda.

Govori se nekaj tudi o Koroški. Ententa bi bila dolžna, na nam slovenski del brez vsega pripozna, ne pa da bi si mi morali to, kar nam gre po vsej pravici, morebiti zdaj s krvjo od zaveznikov odkupiti! To naj si v Parizu zbijejo iz glave: jugoslovansko delavno ljudstvo noče o kaki vojski nič vedeti in sploh o nobeni pustolovščini! Vsaka taka stvar bi temelje naše države omajala. Po 5 letih krvi, muk in stradanja hočemo miru!

Novi viničarski red.

V posvetovalni dvorani okrajnega glavarstva v Mariboru se je vršila dne 21. t. m. ob 10. uri popoldne anketa o osnutku novega »Viničarskega reda za Slovenijo«, katerega je predložilo poverjenišvo za socialno skrbstvo. Ankete so se udeležili zastopniki poverjenišva za kmetijstvo, okrajni glavar v Mariboru, vodje okr. gl. Ptuj in Ljutomer, narodni poslanec Filip Kisovar, zastopnik Okrajne bolniške blagajne v Ljubljani, ravnatelj državne vinarske in sadjarske šole v Mariboru, višji kletarski nadzornik v Mariboru, zastopniki političnih strank JDS, SKS, JSDS, NSS in SLS in strokovnih organizacij Vinarskega in sadjarskega odseka slov. Kmetijske družbe v Mariboru, Kmetško-delavske zveze, Narodno-socialne stranke, Jugoslovanske Strojne zveze, Viničarske zveze in Kmetске zveze. Razpravo je vodil komisar poverjenišva za socialno skrbstvo dr. Šlibar.

V daljšem referatu je obravnaval dosedanji razvoj viničarskega vprašanja in primerjal postavbo z dne 2. maja 1886, po kateri se ustanovi Viničarski red za Štajersko, z osnutkom novega Viničarskega reda za Slovenijo. Osutek določa v § 16 a eksistenčni minimum viničarjevih prejem-

kav. Nove so tudi določbe o viničarjih kot kvalificiranih delavcih (§ 1), viničarskem spričevanju in viničarski knjigi (§ 5), krajevnih viničarskih komisijah kot razsodiščih (§ 27) in bolniškem zavarovanju viničarjev (§ 28).

Debate, ki je trajala do 14. ure popoldne, so se udeležili gg. dr. Pirkmeier, dr. Žužek, Šlanovec, Stabej, Šut, Robič, Verlič, Lipovšek, Zebot, Puklavac, Zabavnik, Zmave, Vesenjaj, Vahtar in Kisovar.

V končnih izjavah so zastopniki vseh strank in organizacij izjavili, da smatrajo osnutek za primerno podlago pri rešitvi viničarskega vprašanja, ako se vpoštevata nekaj dodatnih predlogov. Izrazili so nujno željo, da bi vlada brez odloga naredbenim potom uveljavila novi »Viničarski red za Slovenijo«.

Kriza med demokrati.

Belgrad, 23. marca. (Izvirno.) Na včerajšnji seji demokratskega kluba se je opazalo splošno, da je klubov predsednik Ljubla Davidović slabo razpoložen. Na seji je namreč prišlo do hudih spopadov med posameznimi člani kluba radi Davidovičevega pisma Pašiču glede popuščanja demo-

kratskega programa v vprašanju agrarno reforme in radi popuščenja glede naziva »kraljevine SHS«. Radi tega popuščenja je demokratski klub izgubil zaupanje med narodom. Načelnik demokratskega kluba Ljuba Davidović je radi tega spora sinoči odstopil. V poslanskih krogih se govori, da je Davidović storil ta korak, ker ga demokratski ministri niso točno obveščali o svojem delovanju v vladi in mu niso naznanili vseh faz pogajanj z muslimani.

Stanovanjska naredba v Zagrebu.

Zagrebski listi prinašajo izjave novega zagrebskega poverjenika za socialno politiko Ivana Ancelca o njegovem načrtu za rešitev stanovanjskega vprašanja. V prvi vrsti namerava Ancel izvesti pregled vseh strank v Zagrebu. Vsi, ki niso po svoji službi ali drugače opravičeni bivali v Zagrebu, se izženejo. Iz Zagreba bodo morali zlasti tudi vsi, ki so prišli po vojni radi večje udobnosti stanovati v Zagreb. Drugič pa se mora začeti z zgradbo novih stanovanj. Sicer bo moral vsak, ki ima sredstva na razpolago, zase zgraditi stanovanje. V tujih hišah bodo smeli stanovati le tisti, ki si sami ne morejo zidati hiše, ker jim to sredstva ne dovoljujejo. Vsi, ki imajo lastne hiše, pa stanujejo v tujih stanovanjih, naj gledajo, da pridejo pod lastno streho, drugače bodo kljub svojim milijonom ostali na ulici. Denarni zavodi, mali in veliki, ne smejo poslovati v najetih prostorih, ampak morajo imeti lastne poslovne prostore kakor tudi stanovanja za svoje uradnike. Ravno tako morajo industrijska podjetja v čim krajšem času spraviti svoje pisarne in stanovanja svojih uslužbencev pod lastno streho. Glede zgradbe delavskih stanovanj se tisti dni skliče enketa. Temeljito bodo pometli z raznimi menjalicami in zakonitimi bankami. Zaloge in skladišča morajo ven iz vseh stanovanjskih prostorov. Tako mislijo torej v Zagrebu rešiti stanovanjsko vprašanje. Vsak na prvi pogled spozna, da Ancelov načrt ni drugega, nego dobršno poostrena svojačasna dr. Gosarjeva stanovanjska naredba. In Ancel je v svojem pogovoru pripomnil, da je v Belgradu že dobil vsa potrebna pooblastila za izvršitev njegovega stanovanjskega načrta. A kako se je nastopalo nasproti dr. Gosarju, ki je vsem pokazal edino pravo pot do uspeha v stanovanjskem vprašanju?

ZA MEDNARODNO SOLIDARNOST.

LDU Berlin, 22. marca. (Dun. KU) »Lokalanzeiger« poroča iz Amsterdam: Mednarodna zveza strokovnih organizacij je na dvodnevni konferenci izrazila svoje mnenje o političnem svetovnem položaju, ki je nastal po zasedbi Düsseldorfa, Duisburga itd. in naglašala v resoluciji, da je obnova upuščenih pokrajin neobhodno potrebna za gospodarsko ravnovesje Evrope in za vpostavitve pravega miru; ta uspeh pa se da doseči samo s sodelovanjem vseh dežel. Mednarodna zveza strokovnih organizacij zahteva, da se vendar že uveljavi mednarodna solidarnost, ki bo edina omogočila obnovo.

E. Bulwer:

Poslednji dnevi v Pompejih.

Gojitev magije, ki so jo posili vedeži tiste čase močno povzdignili, je bila jutrovega izvora; prvo grško modroslovje je ni poznalo. Za rimskih cesarjev pa se močno udomačila v Rimu. V ozki zvezi z magijo je bilo čarčenje Izide in egipčanska vera je bila sredstvo, ki se je z njeno pomočjo razširilo navdušenje za egipčanske čarovnije. Teurgična ali dobrotna magija pa goetska ali temna, zločesta nekromancija sta bila na enakem prav dobrem slovesu za prvega stoletja krščanske dobe, in Faustovi čudeži se ne morejo primerjati z onimi od Apolonija. Kralji, dvoriniki, modri, vsi so trepetali pred izvrševalci te strašne vede. In ne najmanj znameniti te vrste je bil mogočni, globokoučni Arbak. Njegova slava in njegova razkritja so bila poznana vsem gojiteljem magije, ona so celo dlje živela od nje. Vendar ga čarovniki in vedeži niso častili pod njegovim pravim, posvetnim imenom. Njihovo spoštovanje mu je nadelo bolj mistično ime in v Grški kakor na Jutrovem je bil dolgo časa poznan pod imenom »Hermes, gospod plantetege pasu«.

Arbakova vest je zgolj vest razuma, npravi zakoni je niso vodili. Ako je človek mogel naložiti te meje preprostemu ljudstvu, se je po njegovih mislih mogel človek z višjo modrostjo povzdigniti nad nje. »Ce imam duha«, je modroval, »da dajem postave, mar nimam potem pravico zapovedovati lastnim stvarim? In dalje je, ali nimam pravice obvladati, preprečiti, zaničevati stvore vse manjših razumov kot je moj? Ako bi bil lopov, bi tako opravičil svoje lopovstvo s tem, kar bi moralo narediti krepkega, namreč z vzvišenostjo svojih zmožnosti.

DANAŠNJA PREDBORZA.

Zagreb, 22. marca. Izvir.) Današnja predborza notira sledeče kurze: Dunaj 21.70, Italija 552 (tendence slaba; veliko ponudb); Berlin 231.50, Praga 190.50, Pariz 982; dolarji 137.

Politični dogodki.

— Kaj bo s Kristanom? V večeršnjem »Napreju« beremo naslednjo izjavo, ki jo je izdal sodrug Mlinar dne 21. t. m.: »V zadnjih dneh so vso našo politično, posebno pa še strankino javnost zainteresirale vesti o osebi s. Antona Kristana, o katerem se je govorilo in pisalo, da postane nadzornik posestev nadvojvode Friderika, da postane upravni svetnik Jadranske banke, Trboveljske premogokopne družbe ter da odlaga svoj mandat kot poslanec JSDS. Podpisani naznanjam, da načelstvo JSDS nima od sodr. Antona Kristana do danes te vesti potrjujočega obvestila. Zato odpa- de zaenkrat vsaka potreba o stvari razpravljati, dokler ne poda sodr. Anton Kristan, ki je bil do zadnjih dni odsoten, na prihodnji seji načelstva, ki se bo vršila še ta teden, svoje poročilo. O tej seji bo načelstvo strankini javnosti poročalo. Mlinar s. r. c.« — Socialdemokraciji se tedaj ne zdi vredno o tej stvari še govoriti, ker sodr. Anton Kristan vesti o njem še ni potrdil. Mi bi vprašali: Zakaj pa Anton Kristan teh vesti doslej še ni niti z eno besedico zanimal, čeprav križem sveta pošilja svoje popravke o drugih malo važnih govorih? Vsekakor pa je stvar ta, da je danes Ant. Kristan zopet na vrhu, vsled česar smo mi o sklepih načelstva JSDS že danes na jasnem.

— O slovenskih kmetijskih liberalnih, ki so znani po imenoma »samostojna kmetijska stranka«, je izrekel vodja srbskih kmetov Mihajlo Avramović v razgovoru s »Slovenčevim« zastopnikom tako uničujočo sodbo, da mora vsakdo, ki se pošlene čuti, tej stranki kapitalističnih prodancev obrniti hrbet. Jasno in odkrito je gosp. Avramović izjavil, da so slovenski samostojneži le pripraga demokratov, obrambena četa veleposestnikov in kapitalistov, ki so jim v mislih le koristi njih globokih žepov. — Po tem jo naj bi vedeli ceniti tisti kmetijski delavci, bajtariji in mali kmetje, ki so tem gospodom s svojimi glasovi pomagali v Belgrad, kjer danes prodajajo koristi slovenskega delavnega ljudstva kapitalistom, bankirjem in centralistom.

— Nova Radićeva republikanska izjava. Stjepan Radić je poslal uredništvu beograjske »Republike« pismo, v katerem zavrača dr. Drinkovićeve izjave o njegovem stališču kot netočne ter ugotavlja: 1. Hrvatska republikanska seljačka stranka je v načelu republikanska ter se o obliki vladavine ne more z nikomur pogajati. 2. Današnja republikanska poslaniška večina Hrvatske ima popolno zaupanje do republikanske Srbije ter republikanska Hrvatska pristopa republikanski Srbiji brez vsake rezerve, dočim se nasprotno pred monarhistično Srbijo ne more zadosti zavaro- vati in utrditi. Republikanska Hrvatska sploh, a posebej še republikanska poslaniška večina Hrvatske je z republikansko Srbijo ena celota ne samo z mednarodnega, ampak tudi z narodnega jugoslovanskega stališča. — S tem je Radić zopet veliko povedal, a z ozirom na dane razmere — nič.

Dnevni dogodki.

— Radi hudodelstva umora je svoj čas zasledovalo državno pravdnništvo bivšega nadporočnika 5. dragonskega polka, Drago Lončariča, sina znanega svoječasne graditelja cest in vodovodov na Kranjskem. Zadeva je sedaj čisto razjasnjena in se je izkazala popolna nekrivda nadporočnika Lončariča. Ta je namreč takoj po prevratu nekoč, ko je vršil vojno policijsko službo v Mariboru, v silobranu ustrelil nekega nemškega dezerterja. Že popoldan je imenovani nemški nacionalni dezerter streljal na nekega slovenskega vojaškega kurala, poskušal zavratno ustreliti tudi par drugih Slovencev. Ko ga je zvečer nadporočnik Lončarič z vojaško patruljo zasledil v zakotni mariborski gostilni, se mu je nemški dezerter v bran postavil, v neopaznem trenutku pograbil puško in z isto nameril proti nadporočniku Lončariču. Predno je pa sprožil, ga je Lončarič ustrelil s službenim revolverjem. Preiskava, ki so jo provocirali nemški nacionalni krogi mariborski, je končana in so vsi sodni koraki ustavljeni.

— Svojo lastno mater poškodovala je Angela Nelc. Mati Marija Košir je stara 63 let. Hči in mati sta se sprli v kuhinji. Hči Angela je prišla svojo mater za glavo in jo je butala ob peč pri zidu. Zdravnik je ugotovil pri materi zateklo kožo na levi strani temenske kosti in bolčine v glavi.

— Mrtvega novorojenca so našli dne 13. t. m. na železniškem tiru pred predorom Sv. Ane na Dolenjskem. Vsi znaki so kazali, da je otrok prišel na svet na stranišču med vožnjo na vlaku in bil vržen ven. Storiško iščejo.

Ljubljanski dogodki.

Ij Dva otroka do smrti povožena. Danes dopoldne sta bili v Ljubljani povoženi dve mali deklici. Na Zabjeku je bila okrog pol 11. ure dopoldne povožena 3 letna Melita Hotovšek ter je bila takoj mrtva. Okrog pol 12. ure dopoldne pa je neki kmetijski voz pred Urbančev trgovino na Marijinem trgu povozil do smrti 9 letno postrešekovo hčerko Angelo Zupančiči, stanujočo na Dunajski cesti št. 9. Voz je pridiral po Miklošičevi cesti tako naglo, da se mu deklica ni mogla ogniti.

Ij Meso. Kakor poroča brzojav, je italijanska vlada dne 21. t. m. prepovedala vsak uvoz mesa iz Jugoslavije. Pri tem so ljubljanski mesarji zelo udarjeni, ker so izvažali v Trst meso na vso paro in jim je sedaj ostalo več vagonov že natovorjenega in prodanega mesa. To meso namerava- jo sedaj izvoziti v Avstrijo, ako se jim prej ne izkvari. Ob tej vesti se ljubljanski konsumenti pač ne bodo mogli popolnoma ubraniti izkušnjava škodoželjnosti, saj je presegalo vse meje, kakor so zadnji čas mesarji ravnali z njimi. Cene je narekoval vsak mesar kakor se mu je zdelo, dobro vedoč, da si vsak kupovalec trikrat premisli, predno bi šel naznaniti mesarja in si nakopat na glavo poti in sitnosti. Pri tem so se mesarji naravnost norčevali iz ljudi. Tako je te dni neki goveji mesar, ki je imel na stojnici samo drob, na vprašanje, kje ima meso, zasmehljivo odgovoril: »Mi-

slim, da je pravkar v Logatcu!« Morda bodo sedaj mesarji zopet malo bolj vedeli ceniti stalne domače odjemalce.

Ij Tatvina v tobačni tovarni. Policija je aretirala in izročila deželnemu sodišču delovodjo tobačne tvornice Aleksandra Valjavca. Kontrolorju Janku Babniku je 12. t. m. naznanil asistent Stanko Velkavrh, da je našel s poslovojem Sustersičem večjo množino skritih cigaret. Kontrolor Babnik je na to zastražil detični temni lokal. Dne 14. t. m. je dal prenesti cigarete v svojo pisarno, pol do luknje, v kateri so bile cigarete skrite, je pa dal posuti z moko pomešano s sajami. Ko je šel kontrolor Babnik z nadkontrolorjem Fortunčem v klet, sta gospoda zapazila, da je šla čez moko oseba, ki je imela na petah gumi, iz katerega je bila izrezana podoba križa. Ugotovilo se je, da je prišel od tam roslo- vodja Valjavec, ki je imel gumijeve pete. Direktor tobačne tvornice Mandelj je za- devalo ovažil policiji. Detektiv Savinšek je ugotovil, da je dala delavka Marija T... Valjavcu 4 kartone Damen in 3 kartone Sport cigaret. Revirnemu nadzorniku Podrebersku je na to še povedala, da je pred kakimi 14 dnevi dala Valjavcu na njegovo zahtevo 3 škatle Sport cigaret, čez 2 dni potem mu je izročila 4 kartone Damen cigaret. Dne 11. marca je pa zopet izročila Valjavcu 7 kartonov cigaret. Povedala je tudi, da se je med delavci v tobačni tvornici govorilo, da nosi tobačne izdelke domov in da je zelo premožen. Prišli so na to 15. t. m. Valjavca, ki je vso krivdo zani- kal. Revirni nadzornik Podreberski je ugo- tovil, da je bil Valjavec pred izbruhom vojske brez vsakega premoženja, med vojno si je pa kupil v Rožni dolini posestvo z vilo, v kateri ima zelo elegantno pohištvo in dragocenosti. Valjavcu so v Rožni dolini Rožnodolci očitno predbacivali, da ima v svoji vili tobačno tvornico in so mu na nje- govo vilo napisali: »Vila tobaka«.

Ij Prijet goljuf. Pri orožnikih v Žalcu se je prijavil trgovski praktikant Avgu- štin Vidic, kateri je dne 24. septembra 1920 opeharil v Ljubljani rajnega trafikanta g. Franca Soukala za 3600 kron. Pove- dal je, da se je peljal iz Ljubljane v Rosen- sko Dubico, kjer je služil pri tvrdki Union od 6. oktobra do 6. marca letos. Dne 14. marca mu je bilo, kakor je trdil, v Celju ukradeno 2000 kron. Vidica so zaprli.

Naša društva.

d Seja ljubljani. okrožja JSZ se vrši v četrtek, dne 24. t. m. ob 8. uri zvečer v prostorih I. ljublj. konsum. društva. Vabijo se vsi od- borniki in zastopniki skupin. — Predsednik.

Štitez „NOVI ČAS“

Odgovorni urednik Anton Marinček.
Izdaja konzorcij »Novega Časa«.
Tiska jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Gradbeno podjetje
ing. Dukić
LJUBLJANA, Resljeva cesta 9.
se priporoča za vsa in to stroko spadajoča dela.

Kakor imajo vsi ljudje več ali manj strasti do moči, tako se je v Arbaku ta strast do- cela ujemala z njegovim značajem. To ni bila strast do zunanje, okrutne moči. On si ni po- želel škrlata državne oblasti, znakov navadne nadoblasti. Njegov ponos, njegovo preziranje Rima, ki je bil cel svet, bi mu nikdar ne dala, da bi hlepel po oblasti nad drugimi, ker bi s tem takoj postal orodje cesarjev. On, sin velikega rodu Ramsevov — on naj bi izvrševal ukaze drugega, on naj bi prejemal svojo moč od drugega — že sama misel ga je navdajala s srdom. S tem pa, da je zavračal častihlepe, ki je hrepenelo po imenskem odlikovanju, se je toliko bolj vdajal želji, da bi vladal srca. Časteč duševno moč kot najvišjega vseh po- zemskih darov, je neizrečeno rad občutil to moč v samem sebi s tem, da jo je razširjal nad vsemi, na katere je nameril. Tako je vedno iskal družbo mladih ljudi, tako jih je vestno očaroval, obvladal. Veselilo ga je iskati pod- ložnike v človeški duši, vladati nad nevidnim, nečeltesnim kraljestvom! Da bi bil manj pol- ten, manj premožen, bi bil nemara skušal po- stati ustanovitelj kakih nove vcre. Tako pa je vso njegovo življenjsko moč prevzelo veselje. Poleg te nejasne ljubezni do take nprave nad- vlade, pa je bil pod vplivom nekega čudnega, sanjarskega nagnenja do vsega, kar se je na- našalo na skrivnostno deželo, ki so nad njo vladali njegovi predniki. Dasiravno ni vero- val v njena božanstva, pa je veroval v prispo- dobe, ki so jih predstavljala. Z navdušenjem je poživljal egipčansko bogocastje, ker je s tem vzdrževal smer in spomin njegove moči. Zbog tega je oblagal Ozirisove in Izidine ol- tarje s kraljevskimi darovi in je vedno stre- mel za tem, da bi počastil njihovo svečenstvo z novimi, premočnimi izpreobrnjenici. Po stor- jeni slovesni obljudi, po sprejetju svečenis- tva in je po navadi izbral tovariše za svoje za- bave med onimi, ki jih je naredil svoje žrtve,

deloma zbog tega, ker si je s tem zagotovil njihovo molččnost, deloma pa, ker si je s tem še bolj utrdil svojo posebno moč. Odloč nagibi njegovega vedenja do Apeida, ki jih je v tem slučaju še povečavala njegova strast do Jone.

Redkokedaj je dolgo bival v enem kraju; ko pa se je postaral, se je naveličal vznurje- nja novih prizorišč in je sedaj bival v prijaz- nih kampanskih mestih že tako dolgo, da se je sam čudil. Resnica, njegov ponos mu je že udušil izbiranje bivališča. Ni mu bilo mogoče živeti v onem zgóem podnebnju, ki ga je sma- tral, da je pravzaprav njegova dedščina, ki pa je sedaj propadla ležala na tleh pod kriluti rimsega orla. Rim je bil ovsovražen v nje- govi užaljeni duši, in tudi ni rad videl, da bi služabniki dvora tekmovali z njegovim pre- moženim in bogastvom, da bi ga mogočni si- jaj dvora samega delal primeroma revnega. Kampanska mesta so mu nudila vse, po čemur je hrepenela njegova duša, razkošje brezpri- mernega podnebnja in iznirljivo udobnost bujne civilizacije. Tukaj ni uvideval večjega bogastva, ni imel tekmecev v tem pogledu, bil je svoboden in prost volunov zavistnega dvora. Toliko časa, dokler je bil bogat, nikdo ni stikal za njegovim vedenjem. Nemoteno in varno je hodil svojo temno pot.

Prokletstvo pohotnikov je, da ne ljubijo prej, dokler čutno veselje ne začne bledeti — napravili so gorečo mladost v nočletih stras- teh, njihova srca so izžrpana. Ob vednem lovu za ljubeznijo, ko ga je nemirna domišljija učila, da je morebiti pretiral njene čare, je Egipčan potratil ves črt svoje mladosti, ne da bi bil dosegel predmet svojih želja. Današ- nji lepotici je sledila lepota drugega dne. Ko pa je pred dvema leti uzel Jono, je prvi- krat v svojem življenju videl žensko, ki se je o nji domišljala, da bi jo mogel ljubiti. Tedaj je stal na onem mestu življenja, s katerega

človek različno vidi zapravljen mladost na eni strani, pa temo bližajočo se starosti na drugi — čas, v katerem si morebiti bolj kakor kdaj poprej skušamo zagotoviti, predno je še prepozno, ono, kar smo se naučili smatrati potrebnim za vživanje življenja, čegar lepša polovica je že minula.

Arbak je posvetil ves svoj čas osvojitvi Joninonega srca in to s tako rečnostjo in po- trepžljivostjo, kakoršne ni pokazal za svoje zabave. Ni bil zadovoljen s tem, da je ljubil, želel je tudi, da bi bil ljubljn. V tem upanju je opazoval razcvitajočo se mladost lepe Napolitanke, in ker je poznal vpliv, ki ga ima duh do onih, ki se uče gojiti duha, je rade volje oblikoval Jonin duh in razvijal njen raz- zum v nadi, da bo mogla na ta način najbolj- še ceniti ono, kar bi si po njegovih najlažje moglo pridobiti njeno naklonjenost, namreč duha, ki je bil v svojem jedru krepak, veličas- ten, najsi tudi je bil hudoben in pokvarjen. Ko je spoznal, da je tak duh pripoznan, ji je radevolje dovolil, da celo vzpodbujal jo je, da se družil z brezdelnimi častilci zabave uverjen, da bo njena bolj za vzvišeno zabavo sposobna duša pogrešala njegove družbo in da se ga bo s primerjanjem drugih naučila ljubiti. Pozabil pa je, da se mladost nagiblje k mladosti ka- kor solnčnica k solncu, dokler mu ni njegova ljubosumnost na Glavka iznenada razodela njegove zmote. Izza tistega trenutka je postala njegova dolgo časa obvladana strast silnejša, burnejša, akoravno še ni poznal velično svoje nevarnosti, kakor smo videli. Nič ne vzplame- ni ljubzenskega ognja tako kakor bojazen ljubosumnosti, tedaj vzplamti z bolj divjim, nepremagljivim plamenom, pozabi na svojo mehkoost, preneha biti nežna ter navzame ne- ko silovitost, neko divjost sovraštva.

(Dalje.)